

І.Ю. Межуєва

доцент кафедри перекладу

ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»,

м. Маріуполь, Донецька область, Україна

АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ І КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЇХ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

***Анотація.** Робота присвячена дослідженню способів активізації пізнавальної діяльності студентів. Визначено поняття пізнавальної діяльності, інформаційних та комп'ютерних технологій. Представлені переваги їх використання. Розглянуто технології, спрямовані на розвиток професійної іншомовної компетенції студентів, такі як метод мультимедійних проєктів, комп'ютерні навчальні програми, ресурси мережі Інтернет.*

***Ключові слова:** пізнавальна діяльність, інформаційні технології, активізація, компетенція, комп'ютер, Інтернет.*

Постановка проблеми. В умовах інформаційного суспільства професійне міжкультурне спілкування здійснюється не тільки при безпосередніх контактах представників різних лінгвокультурних громад, але все частіше опосередковується через технічні засоби, що постійно оновлюються. Ці ж засоби забезпечують доступ до іншомовних інформаційних ресурсів, необхідних для безперервного розвитку фахівця в динамічному світі професій. Під впливом зазначених факторів змінюються вимоги до іншомовних компетенцій випускників технічних вузів. Сьогодні випускник вищої школи повинен бути конкурентоспроможним, затребуваним на ринку праці, що апіорі передбачає високий рівень його загального розвитку, володіння інформаційно-комунікаційною компетенцією, здатність приймати самостійні рішення, нестандартність мислення і вміння адаптуватися до умов, що змінюються [1]. Все це призводить до того, що нині педагогічна діяльність повинна мати інноваційний характер, що є одним з істотних факторів успішної освітньої діяльності будь-якого навчального закладу.

У зв'язку з цим останнім часом все більше стало розширюватися застосування інформаційних і комп'ютерних технологій у вузі, що представляють собою не тільки сучасні технічні засоби, але і нові підходи до процесу навчання. Вищевикладене обумовлює актуальність і необхідність подальшого вивчення сучасних інноваційних освітніх технологій, пов'язаних з використанням різних інформаційних технологій та інтернет-ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових робіт і публікацій показав, що створення якісно іншої системи навчання іноземних мов у технічному вузі неможливо без урахування потенціалу нових технологій навчання. Вони краще за все відповідають завданню, яке стоїть перед сучасною системою освіти і полягає у формуванні іншомовної комунікативної компетенції випускників немовних ВНЗ (тобто вміння отримувати достатньо повну інформацію при читанні іншомовних текстів, розуміти співрозмовника, висловлювати свою думку, точку зору (усно і письмово).

Дослідження О.В. Агапова, В.А. Андрєєва, Л.Н. Бабаніна, Т.В. Букреєвої, А.А. Вербицького, В.І. Генещанського, І.Я. Лернера, Е.І. Машбіца, Е.С. Полат, Н.Ф. Тализіної, В.А. Цатурової та інших свідчать про те, що інформаційні і комп'ютерні технології дозволяють здійснювати якісні зміни в організації навчального процесу та пізнавальної діяльності при вивченні іноземної мови. Використання комп'ютера стосовно до різних умов і цілей навчання іноземним мовам досліджувалося багатьма вченими (Е.Р. Азімов, Е.І. Дмитрієва, Т.В. Кожевнікова, Р.А. Комісарова, Е.С. Полат, G.D. Davies, J. Higgins, T. Johns, Ch. Jones, S. Fortescue, M. Levy).

Виділення невирішених раніше частин проблеми. Таким чином, сьогодні назріла гостра необхідність пошуку більш ефективних шляхів і способів активізації пізнавальної діяльності студентів та інтенсифікації навчального процесу, з метою підвищення мовної компетенції студентів.

Як свідчать матеріали досліджень, інформаційні і комп'ютерні технології дозволяють зробити навчальний процес більш інтенсивним шляхом збільшення темпу та активного часу кожного учня, надання навчанню індивідуального характеру, диференціації процесу навчання, моделювання ситуацій, підвищення наочності.

Ці технології мають низку переваг. Серед основних можна виділити наступні:

- можливість імітації типових ситуацій за допомогою засобів мультимедіа;
- різноманітність видів тренування засвоєних навичок і умінь;
- автоматизований контроль результатів навчання; можливість здійснення зворотного зв'язку;
- об'єднання у навчальних програмах візуальної і звукової форм подання матеріалу.

Однак, питання теорії і практики створення та застосування інформаційно-комп'ютерних технологій у сфері освіти вивчено недостатньо. Їх використання при навчанні іноземної мови відстає від розвитку технічних засобів. Відповідно, проблема полягає у вирішенні наявного протиріччя між потенційними можливостями і реальним використанням цих технологій в процесі навчання.

Мета цієї статті – дослідити вплив інформаційних і комп'ютерних технологій на активізацію пізнавальної діяльності студентів.

Виклад основного матеріалу. Пізнавальна діяльність особистості – це свідомо діяльність, спрямована на отримання інформації, формування знань і досвіду. Її правильна організація має безпосередній вплив на результат роботи викладача і успішність студентів. Уміння викладача організувати і керувати цією діяльністю є одним з основних показників його педагогічної майстерності. Педагог повинен уміти вибирати такі методи, прийоми і технології викладання, які дозволять досягти поставлених навчальних цілей. На занятті одні студенти завжди активні, швидко і з цікавістю виконують будь-які операції пізнання і завдання викладача, а інші – інертні і байдужі до навчання. Чому? Провідні педагоги світу вважають, що можна так організувати процес навчання, щоб у всіх студентів був високий пізнавальний інтерес і активність.

Є різні способи активізації пізнавальної діяльності студентів, наприклад, такі як інформатизація освіти, застосування засобів комп'ютерної техніки, аудіовізуалізація передачі навчально-наукової інформації. Інформаційні технології використовуються людством з моменту своєї появи, але саме поняття «інформаційні технології» з'явилося недавно (у 80-х роках ХХ століття), майже одночасно з поняттям «комп'ютерні технології».

До інформаційних технологій належать усі способи обробки даних і знань. Це і розмова, і телебачення, і друкарська машинка, комп'ютер тощо. З такої позиції будь-яка технологія або методика навчання є інформаційною, оскільки навчання це процес передачі інформації. Комп'ютерні технології – це різновид інформаційних технологій, в яких всі методи і засоби реалізації інформаційних процесів здійснюються за допомогою засобів мікропроцесорної обчислювальної («комп'ютерної») техніки.

Інформаційні та комп'ютерні технології (ІКТ) з кожним днем все більше проникають в різні сфери освітньої діяльності. Цьому сприяють, як зовнішні фактори, пов'язані з повсякденною інформатизацією суспільства та необхідністю відповідної підготовки фахівців, так і внутрішні, пов'язані з поширенням в навчальних закладах сучасної комп'ютерної техніки та програмного забезпечення, прийняттям державних і міждержавних програм інформатизації освіти, появою необхідного досвіду інформатизації у все більшої кількості педагогів. У більшості випадків використання засобів інформатизації надає реальний позитивний вплив на інтенсифікацію праці викладачів, а також на ефективність навчання студентів [2].

При вивченні іноземної мови у вузі на немовних факультетах можуть застосовуватися наступні інформаційні технології, спрямовані на розвиток професійної іншомовної компетенції студентів: метод мультимедійних проєктів; навчальні комп'ютерні програми; ресурси глобальної мережі Інтернет тощо. Значний вплив на активізацію пізнавальної діяльності студентів на заняттях з іноземної мови надає використання у навчальному процесі мультимедійних проєктів. Дослідження показали, що метод проєктів дозволяє стимулювати всі когнітивні процеси – сприйняття, увагу, уяву, мислення, пам'ять, мову. За такої організації навчального процесу здійснюється перенесення акценту з навчальної діяльності викладача на самостійну пізнавальну діяльність студента. Викладач використовує велику кількість творчих завдань, які підсилюють інтерес студентів до вивчення предмета і дають їм можливість проявити себе.

Крім того, у процесі роботи над проєктом відбувається розвиток логічного і алгоритмічного мислення. Студент отримує потрібну йому інформацію з різних джерел. Для того, щоб обробити її, тобто виділити головне, структурувати, необхідно мати навички логічного аналізу тексту. Студент складає логічний план проєкту, відбирає потрібну інформацію, аналізує її, структурує, розбиває на окремі смислові блоки і вибудовує відповідно з логікою виступу. Після чого створює для себе алгоритм дій і реалізує проєкт у відповідності з цим алгоритмом.

Таким чином, сутність проєктної діяльності полягає в тому, що вона допомагає зв'язати навчання з життям, формує навички дослідницької діяльності, розвиває пізнавальну активність, самостійність, творчість, вміння планувати, працювати в колективі.

Комп'ютерні технології в навчальній аудиторії вузу дозволяють індивідуалізувати навчання, зробити його особистісним і адресним, що зазвичай досить важко під час навчання іноземним мовам у великих групах без використання комп'ютера. Комп'ютери можуть бути використані як для презентації та засвоєння лексичного та граматичного матеріалу, так і бути ефективним елементом контролю знань студентів. Так, наприклад, можуть проводитися тестові перевірки досягнутого рівня володіння іноземною мовою.

Дослідження показали, що використання комп'ютера в навчальному процесі має безпосередній вплив на активізацію пізнавальних процесів. Завдяки презентації на комп'ютері студент отримує можливість візуально сприймати інформацію. За даними психологічних досліджень, інформація, сприйнята таким чином, підлягає більш глибокому осмисленню. За допомогою комп'ютера відбувається автоматичне запам'ятовування активної лексики, вимови, граматичних конструкцій.

Водночас велику роль грає дотримання принципу наочності, який є найважливішим для стимуляції пізнавальної діяльності студентів під час вивчення іноземної мови. Психологічною основою цього принципу є вчення В.П. Павлова про першу та другу сигнальні системи. Завдяки використанню в навчальному процесі комп'ютерних програм у студентів створюються чуттєві образи. У корі головного мозку з'являються додаткові подразники, які впливають на формування нових зв'язків. «Чим більше аналізаторів бере участь у процесі сприйняття, тим більше утворюється в корі головного мозку тимчасових нервових зв'язків, тим більше створюється умов для міцної фіксації цього образу в пам'яті» [3]. Це призводить до того, що мислення студентів стає більш насиченим, глибоким і розвиненим.

Комп'ютерні навчальні програми мають багато переваг перед традиційними методами навчання. Вони дозволяють тренувати різні види мовної діяльності і поєднувати їх у різних комбінаціях, допомагають усвідомити мовні явища, сформувати лінгвістичні здібності, створити комунікативні ситуації, автоматизувати мовні дії, а також забезпечують реалізацію індивідуального підходу й інтенсифікацію самостійної роботи студента.

Пізнавальна самостійність є значимим чинником активізації пізнавальної діяльності студентів. За умови використання в навчальному процесі комп'ютерних програм навчання здійснюється в інтерактивному режимі. За такого підходу активність педагога поступається місцем активності студентів. Отримання сигналу з боку комп'ютера про міру корисності дії забезпечує постійну увагу студента до виконуваної діяльності, стимулює розумові процеси. Інтерактивність стає засобом підвищення пізнавальної активності студентів.

Також можна констатувати, що якість виконання самостійної роботи вдома з використанням комп'ютера підвищується, оскільки з'являється можливість негайної самоперевірки і корекції знань студентів шляхом застосування відповідних довідкових джерел, які зазвичай додаються до комп'ютерних програм.

Слід зазначити й необхідність регулярності використання комп'ютерів під час навчання іноземним мовам для досягнення найкращих результатів.

У вирішенні основного завдання формування професійно спрямованої іншомовної комунікативної компетентності при вивченні дисципліни «Іноземна мова» використання інтернет-ресурсів відіграє важливу роль. По-перше, це підвищує пізнавальну активність і мотивацію студентів, забезпечує більш високу якість процесу навчання та самостійної діяльності, оскільки студенти велику кількість часу проводять у віртуальному світі і охоче засвоюють інформацію, поширювану в соціальних мережах і мобільних додатках.

По-друге, ресурси мережі є безцінною базою з необмеженою кількістю свіжої інформації та величезним вибором автентичних матеріалів, наприклад таких, як новини події, цікаві факти з життя відомих людей і однолітків за кордоном, слова сучасних пісень, листи, оголошення, вірші, навчальні відеоролики і тощо [5].

Інтернет включає в себе два основних компоненти: форми телекомунікації та інформаційні ресурси.

Найбільш поширені форми телекомунікації (тобто комунікації за допомогою інтернет-технологій) – електронна пошта, чат, форум, ICQ, відео-, веб-конференції тощо.

Серед інформаційних ресурсів можуть бути виділені наступні види:

- web-сторінки – найбільш поширений і вживаний вид. Цей ресурс являє собою сторінки гіпертексту. Сторінки також можуть містити не тільки текстову, але й графічну, звукову та відеоінформацію;
- файлові сервери – як традиційний спосіб подання інформації.

Інформаційні ресурси також можуть бути поділені за мовною ознакою. В мережі Інтернет представлені практично всі основні мови, однак головною мовою в силу історично сформованих традицій є англійська.

Така різноманітність форм дає можливість реалізації як комунікативного підходу до навчання, так і оволодіння письмовими видами мовленнєвої діяльності. Наприклад, сьогодні за допомогою Інтернету можна вступати в письмову комунікацію в режимі on-line, створюючи автентичну ситуацію діалогічного спілкування в письмовій формі. Також Інтернет надає можливість взаємодіяти з носіями мови, що вивча-

ється до 24 годин на добу, вводячи тим самим студента в постійний активний процес вивчення іноземної мови, а також дозволяючи йому самому обирати час і місце навчання [4].

Таким чином, можна дійти висновку, що використання мережі Інтернет розширює спектр реальних комунікативних ситуацій, дозволяє ефективніше застосовувати отримані знання, сформовані навички, мовленнєві вміння для вирішення реальних комунікативних завдань. Очевидна актуальність і практична необхідність застосування Інтернету у процесі навчання іноземної мови з метою вдосконалення вже набутих навичок і розвитку нових.

Сучасність пред'являє все більш високі вимоги до навчання практичному володінню іноземною мовою у повсякденному спілкуванні та професійній сфері. Обсяги інформації зростають, і часто рутинні способи її передачі, зберігання і обробки є неефективними. Використання інформаційних технологій розкриває величезні можливості комп'ютера як засобу навчання.

Слід зазначити, що використання мультимедійних технологій не може забезпечити суттєвого педагогічного ефекту без викладача, оскільки ці технології є лише способами навчання. Комп'ютер у навчальному процесі – не механічний педагог, не заступник або аналог викладача, а засіб, що підсилює і розширює можливості навчальної діяльності.

Висновки. Сьогодні важко уявити навчальний процес без використання новітніх інформаційних технологій. Комп'ютер дає студенту можливість стати комп'ютерно грамотною людиною, без чого сьогодні практично неможливо бути конкурентоспроможним на ринку праці.

Активне використання інформаційних і комп'ютерних технологій в процесі вивчення іноземної мови робить їх потужним засобом індивідуалізації навчального процесу і основним чинником істотного підвищення його ефективності.

Приєднання комп'ютера до глобальних інформаційних комп'ютерних мереж відкриває його користувачам шлях до знань і досвіду всього людства, що в умовах глобалізації служить найважливішим показником успішності людини й нації.

Просте використання так званих електронних версій підручників, навчальних посібників і текстів лекцій створює принципово нові можливості для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів і сприяє розвитку їх професійної мовної компетенції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зайцева Л.А. Использование информационных компьютерных технологий в учебном процессе и проблемы его методического обеспечения. Интернет-журнал «Эйдос». URL: //www.eidos.ru/journal/2006/0901-5.htm
2. Шафрин Ю.А. Информационные технологии: учеб. для вузов Москва: ООО «Лаборатория базовых данных», 1998. 704 с.
3. Цатурова И.А. Компьютерные технологии в обучении иностранным языкам: учебно-методическое пособие / И. А. Цатурова, А.А. Петухова. М.: Высш. шк., 2004. 95 с.
4. Подопрigorova Л.А. Использование Интернета в обучении иностранным языкам. Иностранные языки в школе. 2003. № 5. С. 25–31
5. Чернилевский Д.В. Дидактические технологии в высшей школе: Учеб. пособие для вузов. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. 437 с.

И.Е. Межуева. Активизация познавательной деятельности студентов и применение информационных и компьютерных технологий для развития их профессиональной иноязычной компетенции. – Статья.

Аннотация. Работа посвящена исследованию способов активизации познавательной деятельности студентов. Определены понятия познавательной деятельности, информационных и компьютерных технологий. Представлены преимущества их использования. Рассмотрены технологии, направленные на развитие профессиональной иноязычной компетенции студентов, такие как метод мультимедийных проектов, компьютерные обучающие программы, ресурсы сети Интернет.

Ключевые слова: познавательная деятельность, информационные технологии, активизация, компетенция, компьютер, Интернет.

I. Mezhujeva. Activation of students' cognitive processes and application of information and computer technologies for the development of their professional foreign-language competence. – Article.

Summary. In this paper the methods of students' cognitive processes activation are investigated. The concepts of cognitive activity, information and computer technologies are defined. The advantages of their use are presented. Technologies of Multimedia projects method, Computer training programs, Internet resources aimed at developing professional foreign-language competence of students are considered. The article attempts to show the role and place of ICT in the educational process.

Key words: cognitive activity, information technology, activation, competence, computer, Internet.